

BOROS ZSUZSANNA

Diáknevek a Selmeci Akadémián

Dolgozatomban a Selmeci Akadémia és jogutód egyetemei, a Miskolci és Soproni Egyetem olyan speciális névanyagát mutatom be, mellyel a magyar névtani szakirodalom eddig még nem foglalkozott. Nemcsak azért, mert az iskolai ragadványnév gyűjtése és feldolgozása eddig főleg az általános iskolások felső tagozatára és a középiskolások ragadványneveire korlátozódott, hanem azért is, mert egy egyedülálló névadási szokást ismerhetünk meg, mely nemcsak az iskolai, de a tágabb értelemben vett ragadványnevek körében is egyedülálló és szokatlan.

*Alias nevek*¹ emlitem az egyetemi diákneveket, ugyanis a névadó közösség: az egyetemi diákság nevezi így őket. Tudjuk, hogy a magyar történeti névtanban az *alias név* a második névelem egyik történeti változatának a megnevezésére van lefoglalva. De mivel az egyetemi diákság körében az *alias név* meggyökeresedett elnevezés e névfajtára vonatkozólag, úgy gondolom, hogy a továbbiakban is ki kell tartanom mellette. Azonban szeretném nyomatékosítani, hogy az *alias név* kifejezést a fent említett névtani terminustól eltérő jelentésben használom.

1.1. A kutatás története

Érdeklődésemet e nevek akkor keltették fel, amikor 1999 őszén én magam is alias nevet kaptam, ugyanis a balekkeresztelő szakestélyen engem is megkereszteltek. A nevek rendszeres gyűjtését 2000 tavaszán kezdtem el, ekkor még kötetlen beszélgetés során gyűjtöttem a neveket. 2000 őszén a TDK dolgozatomban 505 alias nevet elemeztem a névadás indítéka és a nyelvi forma szerint, hogy részletes vizsgálatokkal bizonyítsam és kimutassam ezeknek az alias neveknek a jellegzetességeit, köztük jellegbeli hasonlóságát a szleng nevekkel.

Mivel a Miskolci Egyetem az 1735-ben alapított Selmeci Akadémia jogutódja és a diákhagyományok kezdete, mely ezt a bő és részletes névanyagot szolgáltatta, még a selmeci időkre nyúlik vissza /az egyetem történetéről később részletesen is lesz szó/, ezért felmerült a kutatás folytatásának egy új iránya és az eddigi nevek bővítése történeti névanyaggal is. 2001 tavaszán ennek a névanyagának a gyűjtését kezdtem meg a miskolci Egyetemvárosban működő Selmeci Emléklevéltárban. Az 1829-1890 terjedő korszakból fennmaradt valétakönyveket ún. stammbuchokat és emléklapokat vizsgáltam, amelyekben gazdag névanyagot találtam.

Ezzel egy időben a mai névanyagot is bővíteni kívántam, így újabb gyűjtésbe kezdtem, ezúttal a kérdőíves gyűjtés módszerét használtam a pontosabb adatok érdekében.

A kutatást tovább folytattam a Soproni Egyetem Levéltárában és a Soproni Múzeumban őrzött anyagokat vizsgáltam meg további történeti alias nevek reményében. E kutatás elsősorban a Selmeci Akadémia 1920-as Sopronba való átköltözését követő időszakra irányult. De, mint kiderült, a második világháború és az azt követő politikai rendszerek és események nem kedveztek a diákhagyományoknak, és 1948-ban hivatalosan betiltották a hagyományok továbbélésért fele-

lős Ifjúsági Kör működését, mely csak az 1960-as évek közepén kezd feléledni újra, így e periódusra nem találtam jelentős mennyiségű írásos anyagot. A soproni kutatás másik célja a mai soproni alias nevek gyűjtése volt, a 1989-es rendszerváltást követő időszakból sikerült is több száz nevet gyűjtenem.

1.2. A dolgozat célja

A dolgozat összesen 1310 nevet dolgoz fel. Céлом elsősorban a mai miskolci névanyag szinkrón vizsgálata a névadás indítéka², funkcionális, valamint formai szempontból, illetve e nevek szleng sajátosságainak kiemelése és egy olyan vizsgálati módszer kikísérletezése, mellyel közelebb kerülhetünk a szleng és a szleng nevek pontosabb definíciójához. Ki kell térnem azoknak a névadási körülménynek az ismertetésére is, mely lehetővé tette, hogy ez a névadási szokás majdnem 200 éve még mindig produktív. Ezzel kapcsolatban át kell tekintenem nagy vonalakban az egyetem és a selmeci diákhagyományok történetét.

Diakrón vizsgálatot is végzek a miskolci alias neveken: a mai miskolci *alias* neveket összehasonlítom a selmeci történeti *alias* nevekkal, kiemelve a különbségeket, változásokat és hasonlóságokat.

Szintén összehasonlítom a frissen gyűjtött mai soproni neveket a mai miskolci nevekkal, de nemcsak a névanyagot vizsgálom meg, hanem a névadási szokások esetleges változását, torzulását is.

A könnyebb áttekinthetőség végett a nevekből betűrendes adattárat készítettem, melyben a nevek mellett a rájuk vonatkozó információk is megtalálhatók. Az adattárban a mai miskolci, soproni és a történeti névanyagot különválasztva mutatom be. /Sajnos a terjedelmi követelmények miatt, az adattár nem kerülhetett bele ebbe a kiadványba./

1.3. A névadás külső körülményei

A névanyag tárgyalása előtt, meg kell ismerkedni a Miskolci Egyetem és a selmeci diákhagyományok történetével.

Egyetemünk jogelődje és őse az 1735-ben Selmecen alapított „Berg-Schola”, melyet 1762-ben Mária Terézia Akadémia Montanistica néven felsőfokú tanintézetként emelt. Az akadémia felvett hallgatóinak száma 1771-ben 49 volt, a század végéig az összesen beiskolázott hallgatók száma 700 fölé emelkedett. Az első hallgatók főként Magyarországról, illetve a Habsburg Birodalom számos tartományából érkeztek, később mind nagyobb számban külföldről is jelentkeztek. 1918-ban az iskolának Sopronba kellett költöznie, ezt 1921-ben a trianoni békeszerződés véglegesítette. Az 1949-ben elfogadott törvény a Nehézipari Műszaki Egyetem új székhelyét Miskolcon jelölte ki.

A hallgatók számára a selmeci időszakban (ez egyetemünk történetének első szakasza, mely 1735-1918-ig tartott) nagyon fontos volt a közösségi élet, egyrészt, mert messze volt még az a korszak, amelyben a hallgatók szállását, étkezését, orvosi ellátását kollégiumi környezet és állami támogatás biztosítja, másrészt a bányák mélyén kiszámíthatatlan, sokszor életveszélyes munkájukban is szükség volt a tapasztalt, idősebb társakra.

Az 1820-as években alakult meg az első teljes selmeci akadémiai ifjúságot magába foglaló szervezet: a Burschenschaft. Ezt több önálló nemzeti diáktársaság

létrejötté követte (pl.: Selmeci Magyar Olvasó Társulat 1832. stb.). Ezek a szervezetek fogták össze a diákokat, és mozgósították például az 1848/49-es szabadságharcok idején, vagy nekik is köszönhető, hogy az 1921 decemberében történő népszavazáskor Sopron magyarországi város maradt, és megkapta a *civitas fidelissima* (leghűségesebb város) címet. Továbbá e diáktársaságok önszegélyező egyletként is működtek, a szegényebb diákok számára pénzt tudtak kölcsönözni és ápolták beteg társaikat.

A közösségi élet szervezetének kialakításakor nem alapvetően új formákat találtak ki, hanem átvették más európai egyetemek, továbbá nagy tekintélyű és jól szervezett iparoscéhek évszázadok folyamán kialakult közösség-összetartó szokásait, szabályait. Ilyenek a közösség új tagjainak vizsgáztatása, avatása, együttes szórakozások, estélyek, közös éneklés, ezek számos más helyről ismert jellegzetességek. Több hasonlóságot fedezhetünk fel a kezdeti diákszokások és a céhek társasági, társadalmi élete között is.

A Selmeci Akadémia hallgatói számára a közösségi élet már az első pillanattól kezdve, szinte kötelező volt, hiszen a felvételt nyert hallgatók, csak úgy kezdhették meg tanulmányaikat, ha előtte letették a balekvizsgát. Természetesen napjainkban ez már nem működik ilyen szigorúan, ma már mindenki maga döntheti el, szeretne-e ennek a hagyománynak a részesévé válni.

Számunkra a névadás szempontjából azonban az a fontos, hogyan válhat valaki ma ennek a közösségnek a tagjává és kaphat *alias nevet*. Azonban ez a közösség szó nem egyenértékű az iskolai ragadványnevek kutatása során használt általános iskolai vagy gimnáziumi közösséggel, osztályközösséggel, és a névadás szempontjából is egy fordított folyamat játszódik le. Míg az osztályközösségben akkor kap valaki ragadványnevet, ha a közösség őt, magát elfogadta és sikerült beilleszkednie, itt a hallgatók először kapják a nevet, és a kereszteléssel válnak a közösség tagjává. Továbbá azt is ki kell emelni, hogy míg egy osztályközösségben vagy kisebb csoportban a diákok ismerik egymást, ebben az egyetemi közösségben bizonyos mértékig ismeretlenek vagyunk egymás számára. Itt a selmeci hagyomány jelenti az egyének közötti összekötő kapcsolatot.

Az egyetemre bekerülő diákot *sötét pogánynak* nevezik, és a *balekkeresztelés* után a II. év befejezéséig baleknak számít. A pogány diáknak először részt kell vennie a „balek-oktatáson”, ahol megtanulja az egyetem történetét, a hagyományokat, a szakestély menetét, a dalokat, és különböző – humoros vagy komoly feladatok megoldásával kell bizonyítania rátermettségét a balekságra. A III-V. éves hallgatók a *Dicső Firmák*³, akik szervezik a szakestélyeket és a balekokítást.

A balekjelöltnek két Dicső Firmát kell választania keresztszülőjének, akiket először hivatalosan fel kell kérnie. (A hivatalos felkérés azt jelenti, hogy a balekjelöltnek addig kell a Firmát alkoholtartalmú itallal itatni, amíg az el nem vállalja a keresztszülő szerepét. Az italozás továbbá a megismerkedést is szolgálja, és a beszélgetés során a balekról elhangzott történetek, vagy feltűnő beszédhibája, egyéni beszédstílusa, mozgása, a első benyomás stb. is lehet a névadás indítéka.) Majd a sikeres balekvizsga letétele után a keresztelés egy ún. balekkeresztelő szakestélyen történik meg. A keresztszülők sörrel leöntik a balek lehajtott fejét, miközben azt mondják: „Balek, én téged megkeresztellek Bacchus⁴, Ceres⁵ és a többi pogány istenek nevében. Legyen a te neved ezen-

túl:...” - és ekkor mondják először a *vulgót*, majd az *alias* nevet. Ugyanis a balek két nevet kap, az egyik a vulgó vagy baleknév, amit a II. év végéig viselnie kell (utána a vulgót már vagy nem használják, vagy egy *avagy* kötőszóval az *alias* névhez kapcsolják és a hallgató tovább viseli), a másik az *alias* név, amit csak a III. év kezdetétől használhat, mivel ettől az időponttól számít Firmának. Jellemben nincs különbség a két név között, csak a névadó közösség tesz közte különbséget. Mivel a balek: ”Zöldfülű, poros hasú, ész és értelem nélküli véglény, amely minden tekintetben az Isteni Fényben Tündöklő Dicső Firmák támogatására szorul” /ez a balek szó hagyományok szerinti hivatalos definíciója / ezért az ő vulgó neve értéktelenebb, mint a Firma alias neve.

Azért tartottam fontosnak ezt ilyen részletesen kifejtetni, mert az iskolai ragadványneveknek a szakirodalomban leírt keletkezésétől a miskolci egyetemi *alias* nevek keletkezése meglehetősen eltér. De eltér az *alias* nevek élete is. Ez a névfajta ugyanis nem felejtődik el, nem cserélődhet le. Rendkívül tartós, és akit egyszer megkereszteltek vele, az *Veteránként*⁶ is ugyanezt a nevet viseli. Azt is meg kell jegyezni azonban, hogy az alias név használati köre általában a szakszerepekre, balek-oktatásokra és a selmeci hagyományokkal összefüggő programokra korlátozódik, nem terjed ki a mindennapi névhasználatra. Bár a kérdőíves gyűjtés során rákérdeztem arra is, hogy a hallgatót szólítják-e az alias néven, illetve, hogy ő szólít-e valakit az alias néven. Ez a vizsgálat azzal az eredménnyel zárult, hogy a 267 kérdőívet kitöltő hallgatóból 55-öt szólítanak az alias néven / sokszor ugyan csak a szűk baráti köre / és 86 tudott felsorolni olyan hallgatót, akit az alias néven szólít. Tehát egyértelműen nem állíthatjuk azt, hogy az alias nevek nem funkcionálnak szólító- vagy említőnévként.

2. A szleng és a szlengnevek

A célom nem egy új szleng definíció elkészítése, hanem az eddigi definíciók legáltalánosabb szempontjainak összegyűjtése, és ennek segítségével egy olyan szempontrendszer elkészítése, mellyel bizonyítható, hogy a miskolci egyetemisták *alias* nevei szlengnevek.

A kiindulópontom Kis Tamás állítása volt: „Szlengneveknek azokat a társadalmi kiscsoportokban megszülető és ott használt ragadványneveket nevezem, amelyek nyelvi síkon a szlenghez kapcsolódnak” – írja Kis Tamás (MNy. XXXIII: 94.) és felhívja a figyelmet arra is, hogy a „szlengneveket J. Soltész Katalin kifejezését használva az önálló ragadványnevekkel azonosíthatjuk (vö. J. Soltész K. 1979. 62-63.), egyes fajtáit a magyar szakirodalom diáknév, iskolai ragadványnev, katonai ragadványnev, bűnözők álnevei stb. terminus alatt tárgyalta”.

Kis Tamás fontosnak tartja a szlengbeli ragadványneveknek a névtani rendszerbe való elhelyezése előtt tisztázni a szleng értelmezésével kapcsolatos kérdéseket. Véleménye szerint téves értelmezés a szleng a „modern kor népnyelvével azonosítani”, mert a szleng „nyelvi univerzálé”, vagyis minden nyelvvaltozatban és a nyelv minden történeti korszakában megtalálható.

Legfőbb ismérveinek a következőket tekinti:

1. Létrejöttének elengedhetetlen feltétele egy olyan beszélő közösség, melynek tagjai napi intenzív beszédkapcsolatban állnak egymással.

2. A szleng nem megnevezi, hanem újranevezi a már elnevezett dolgokat és ezeknek az új elnevezéseknek rendkívül nagy az érzelmi telítettsége. Emiatt a szleng szavak jelentésszerkezetében a denotatív jelentés mellett nagyon erős konnotációt találunk. Az erős érzelmi töltés miatt a szlengszavak stilisztikai minősítésekkel jellemezhetők (durva, pejoratív, gúnyos, tréfás stb.).

3. A szleng szóalkotására a jelentésbeli szóalkotás a legjellemzőbb, melyben a metaforikus és metonimikus szóalkotás játssza a legnagyobb szerepet, de gyakori az alaki szóalkotásmód is, melyre szintén a képzettársítások gyakorisága jellemző. (l. a 4.3. fejezetet)

A szleng legfontosabb jellemzőjének a sztenderd nyelvváltozattól való eltérést tekintem. Ennek legszembetűnőbb megjelenése az alias nevek írásképében és helyesírásában jelentkezik. Helyesírásbeli eltérések típusai a következők: a külön- és egybeírásra vonatkozó szabályok megszegése, pl. BALEKÍNASZÉGYENÍTŐMOSOLY; GYAPJÚ-HAJÚ; HAMU-PIPŐKE; MAJDMEGBESZÉLJÜK; MAJD MEG NÖVÖK ÉN stb.; az idegen szavak fonetikus leírása, pl. HALIVÚD-MULTISTRESSZ; HEBEGŐ VÁNDÁM AVAGY NO CIGI, NO SÖR, JUST TIC-TAC; KAK TYIB JAZA VUT? stb.; illetve a már nyelvünkbe beilleszkedett, fonetikusan írt idegen szavaknak az eredeti nyelvbéli helyesírása, pl.: HOOLIGAN stb.

További szempontjaim: (vö. Kövecses 1998. XIX-XXIII.)

A nyelvhasználat tekintetében két fő kommunikációs módot különböztetnek meg: az írott és a beszélt nyelvet. A szleng a nyelv szóbeli használatára jellemző. Az alias neveket is főleg a beszélt nyelvben használják, bár ez a selmeci hagyományokhoz kapcsolódó rendezvényekre korlátozódik (pl. a szakestélyeken a tisztviselőket a hivatalos és a vulgó vagy alias néven szólítják ki). De az alias neveknek írásos megjelenési formája is van, nemcsak a keresztleveleken, írásbeli balekfeladatokon, szakestély meghívókon, hanem a selmeci hagyományokkal foglalkozó írásokban, pl. Ruzsinszky László *Tempus* vagy Tassonyi Ernő *Aki a párját keresi* című regényekben.

A szleng beszédstílusára a fesztelen, bizalmas, informális stílus jellemző, így sokszor tabutémák kerülnek a beszéd központjába, pl. szexualitás / DUX, PORNÓBÁRÓ AVAGY ÜRES SPERMABANK; HÚS PLAYBOY NŐKRŐL ÁLMODÓ stb./ A példákból is látható, hogy a szlengbeszélők a véleményüket rendkívül szókimondóan, közvetlenül fejezik ki.

A szleng szavak esztétikai értéke sokszor a közönséges, durva vulgáris jelzőkkel illelhető, pl. PINAHAJÚ; TEPSICSÖCS; HE BAZD MEG; TURPIKA, A PINABUBUS stb., mivel a társadalmi norma nem tűri ezeket a szavakat, ezért a szlengben elindult egy másik irányú folyamat is, a tabu dolgokra, eseményre utaló szavak kicserélése eufemizmusokkal, pl. KISEBBSÉGET ÜTLEGELŐ; ÓRIÁSBABY.

A szlengbeszélők nyelvi kreativitása, nemcsak abban nyilvánul meg, hogy újra neveznek, már elnevezett dolgokat, hanem új szókapcsolatokat hoznak létre, pl. PÁRDUCBÖRÖS BIKINI; PIAOLIMPIKON; PORTA POÉTA stb., vagy a nyelv-

ben már közhellyé vált szólásokat alakítanak át, pl. TÜNDÉR VAGY BOSZORKÁNY- EZ ITT A KÉRDÉS.

A szlengbeszélők gondolkodás módjára továbbá a képes, metaforikus gondolkodásmód jellemző (erről bővebben I. *Az alias nevek nyelvi alkata* című fejezetet).

Úgy gondolom, hogy a szleng legáltalánosabb szempontjainak az alias nevek-re való kivetítése és vizsgálata alapján, elfogadható az az állításom, hogy az alias nevek szlengnevek.

3. Az alias nevek rendszerezése a névadás indítéka szerint

Az alias nevek névadási indítékát az adattárban közlöm. Rendszerezésük során a következő tizenegy csoportot különítettem el /felsorolásukban nem a névtani szakirodalmakban megszokott sorrendet követem, hanem a különböző csoportokba tartozó nevek száma alapján rögtön rangsoroltam őket, kivételt képez a bizonytalan eredetű alias nevek csoportja, mely így is a felsorolás végére került /:

1. eseményre utaló alias nevek száma: 132 (16.81 %) ide tartozik minden olyan alias név, melynek viselője, valamilyen eseményről kapta a nevét Pl.: FÉKEZETT HABZÁS; BATMAN; ÁGYALÁGYALÁZÓ; MÁGNESKÁRTYA stb.

2. összetett névadási indítékú alias nevek száma:124 (15.79 %). Ezen csoport bevezetésére a rendszerezés során azért volt szükség, mert ezeknek a diákneveknek az egyik jellegzetes sajátossága, hogy egy névbe minél több információt sűrítse a név viselőjéről. Pl.: a DÖGÖS VÖRÖS NYELVÉSZT IMÁDÓ VITAMIN CICA *alias* nevet viselő hallgató: kedvenc tanárnőjéről; egy Vitamin nevű teázóról, melynek egyik főnöke, a CICÁT pedig e névvel ellentétes stílusáról kapta. Vagy a TÖMÉNYEKKEKEL ÁLMODÓ TOTEM MACI *alias* nevű hallgató a név első felét arról a szokásáról kapta, hogy a kollégiumban csak úgy tudott elaludni, ha lefekvés előtt megivott egy „felest”, a TOTEM névelem a kinézetére utal, ugyanis külsőleg indián származásúnak is nézhetnének; a MACI pedig kissé zömök testalkatát jeleníti meg.

3. testi tulajdonságra utaló alias nevek száma: 103 (13.12 %) ebbe a csoportba azok a nevek tartoznak, amelyeknek viselője, valamilyen testi tulajdonságról kapta a nevét, pl. haj-, szem-, és bőrszín (BARI; BUDDHA; CSILLAGSZEMŰ; GRÍZARCÚ stb.); testalkat; testtartás (DÖNGÖLÉPTŰ JETI; HANGYA stb.); hang (pl. WARTBURG HANGSZÁL stb.); feltűnő testrész (pl. ATOMDÁKÓ; MONA LISA; TEPSICSÖCS stb.).

4. lelki tulajdonságra utaló alias nevek száma: 91 (11. 59%) ide azok a nevek tartoznak, amelyeknek viselője valamilyen lelki tulajdonságról kapta a nevét, pl. fürgeség (NYÚL, KOMMANDÓS); lassúság (SPEDEE GONZALES); eszeség(ALBERT; 123 PONTÉRT MÁR DIPLOMÁT IS ADHATNÁNAK), butaság(KELEMADÁR; RÉVAI NAGY LEXIKON), vidámság(CSENDES KACAJ; HAPPY BABY) stb.

5. szokásra utaló alias nevek száma: 85 (10. 82%) kedvenc italt (BUBORÉK; DE SZERETEM A KÖRTÉT; DZSINTONIK stb.), sportot (FEKVŐTÁMASZ; JÉGVÁGÓ; KONDISTEN stb.), kedvelt cselekvést (MEGFOGOM A 21-ED; ÖRDÖGŪZŐ PIKKÁSZ)jelenít meg a név.

6. névasszociációs indítékú *alias nevek* száma: 68 (8. 66 %); a hallgatók családnevéből, keresztnévéből alaki változtatással, asszociáció hatására keletkezett nevek tartoznak ide, pl. CIÁN; FAREK; MÁGNES; TAS; KACS stb.

7. egyéb életkörülményekre utaló *alias nevek* száma: 35 (4. 45 %) egyéb életkörülmény közé tartoznak a foglalkozásra (MIBEN SEGÍTHETEK?; VIDÉKI POSTAMESTER), korábbi tanulási tervekre (ELTÉVELYEDETT PARNÖVENDÉK; PÁTERNOSZTER) vonatkozó nevek.

8. elszólásra utaló *alias nevek* száma: 27 (3. 43%), pl. BÁRMIT KÍVÁNSZ DUPLÁN TELJESÍTEM; NA , MONDD MEG BLACKY; UGYE SZERETSZ FATER? stb. .

9. szavajárásra utaló *alias nevek* száma: 17 (2. 16 %), pl. AMONDÓ; BÁRÓ URAM; DE HÁT A SZÜLEIM stb.

10. más személlyel való kapcsolatra utaló *alias nevek* száma: 17 (2.16%), pl. APUKÁM A VIZSGABIZTOS; FÓKA PRÉDA; MAMI KEDVENCE stb.

11. bizonytalan indítékra utaló *alias nevek* száma : 86 (10.95%) ebbe a csoportba azok a nevek kerültek, melyek névadási indítékáról a hallgatók vagy szándékosan nem nyilatkoztak, vagy nem tudták, hogy miért kapták a nevüket; vagy félreérthetően töltötték ki a kérdőívet, pl. ALADÁR; ANYÁM TYÚKJA; CIONISTA; EPRES MILKA stb.

Látható, hogy legmagasabb számban eseményre utaló és összetett névadási indítékú nevek szerepelnek. Legkisebb számban elszólásra és szavajárásra utaló neveket találunk.

4. Az alias nevek nyelvi alkata

4. 1. Az alias nevek terjedelme

Az *alias nevek* terjedelmessége már az első látásra szembeütő, de csak a részletes vizsgálat során derült ki, hogy 785 *alias névből* mindössze 287 egyelemű, és a névanyag 63,43 % -a, vagyis több mint a fele tartozik a többeleműek közé. A többelemű *alias nevek* pedig a következő megoszlást mutatják:

kételemű: 238 (pl.: KIWI GIRL; GABRIEL ARKANGEL; ÖRDÖG CIMBORÁJA; MAMI KEDVENCE; BARÁTOM SZÓKRATÉSZ stb.);

háromelemű: 98 (pl.: HOL A NOTESZOM?; ÉN, CSAK ÉN; ASSZONYOK MÖGÖTT HINTÁZÓ; ATOM, A RENDMÁNIÁS stb.);

négyelemű: 65 (pl.: A NAIVITÁS NEM BŰN; BÁRMIT KÍVÁNSZ, DUPLÁN TELJESÍTEM; HA NŐ, AKKOR ENIKŐ; AZ ISKOLA LEGÉRTELMESEBB TANULÓJA stb.);

ötelemű: 40 (pl.: PAKOLJUNK, MERT JÖN A HALÕR; BEFŰZÕM MÉG A PÓKOT IS; CSAK AMERIKÁBAN NEM JÁRTAM MÉG; CSERMEJ VENDEL, AKI PARTOT MOS stb.);

hatelemű: 23 (pl. DÕGÕS, VÕRÕS NYELVÉSzt IMÁDÓ VITAMIN CICA; ERIK, A VIKING AVAGY A PÁROSMESTER; FÉLMELLÛ JACK AVAGY A SZÕRÕS DÁMA; GÉPÉGETÕK GYÕNGYE AVAGY JÕNNÉL VELEM ELNÉZNI stb.);

hételemű: 12 (pl.: POGÁNY MADONNA AVAGY MEGKERESZTELLEK FELKÉRÉS NÉLKÛL IS; AZ UTOLSÓ MOHIKÁN, VÁGOTT CSÕVÛ HOSSZÛ PUSKA; BORISZ FINCBUG A NAGY CSECSEMÕ ZÛZÓ; ÉN EGY VIRÁG VAGYOK-ÍRTA TRAPPAUER HÛMÉR stb.);

nyolcelemű: 7 (NEM AZÉRT AKARTAM GYALOG MENNI, MERT RÉSZEG VOLTAM);

kilencelemű: 5 (pl.: FORRÓ AUGUSZTUS VOLT AVAGY ÉLETEM TE VAGY A MÉRETEM);

tízelemű: 4 (pl.: EGRI LEÁNYKA AVAGY A JÓ BORBÓL IS MEGÁRT A SOK)

tizenegy elemű: 2 (pl.: ELŐSZÖR MÉG NEM TUDTAM, DE MOSTMÁR MEG VAN A VÉNÁM HOZZÁ);

tizenkét elemű: 2 (pl.: ÚRISTEN, ZSUZSA, NEM TUDTAM, HOGY ENNEK A PASINAK ILYEN JÓ TESTE VAN!);

tizennégy elemű: 1 (pl.: 1962-ES JEUDER STRATOCASTER, EREDETI PICKUP, JÁVORFA NYAK, FORDÍTOTT HÚROZÁS EGY BALKEZES ZSENINEK JIMI HENDRIXNEK);

tizenöt elemű: 1 (ÖREGEMBER NEM VÉNEMBER, A MÉRLEG 3 KUPAK MEG 2 KALIPPÓ AVAGY HOL VAN A KATÉTEREM).

A legnagyobb számban az egyelemű nevek mellett két-, három-, négy-, öt- és hatelemű *alias* neveket találunk, de ami a többi fajta ragadványnévhez képest az újdonságot jelenti e névanyagban, az a hét-, nyolc-, kilenc- és tizenkét elemű nevek előfordulása. Az *alias* nevekre jellemző többeleműség oka egyrészt az, hogy a nevet adó keresztszülő sokszor nem ismeri behatóan a pogányt (hiszen általában első évesek), hanem ami első látásra megtetszik a leendő balek beszédéből, akár egy beszélgetésfoszlányról, egy jellemző vagy különös megnyilvánulásról adja a nevet, a többeleműség másik oka az, hogy bővített, sőt összetett mondatokból származó nevek is vannak köztük..

4.2. Az *alias* nevek szerkezete

Nyelvtani szerkezetüket vizsgálva a 498 *alias* név közül 298-ban találtam szintagmatikus viszonyt az elemek között. Ezek többsége / 195/ a jelzői alárendelő szintagmák közül kerül ki, ebből minőségjelzős:139 (pl. DÖNGŐLÉPTŰ JETI; KÓCOS INDIÁN; SZŐKE HÍM), mennyiségjelzős: 6 (pl. HAT LITER); birtokos jelzős 21 (pl. ROCK-WELL ÖRDÖGE); értelmező jelzős: 29 (pl. VIKTOR, A NAGY MULTÚ SZVÍTHÁRT;)

Az jelentéssűrítő szintagmák száma: 14 (pl. PORTA POÉTA)

A mellérendelő szintagmák közül 45 *alias* név tartozik a mellérendelő választó szintagmák közé (pl. NAGY SÁNDOR AVAGY ELŐRE AZ EZERÉVES HATÁROKIG) és 7 a kapcsolatos mellérendelő szintagmák közé (SZEX ÉS PÉNZ).

A szervetlen kapcsolatok száma: 76. (pl.: OKÉ, FŐNÖK; CSŐ SZERENCSE; BALRA ÁT stb.)

A mondatértékű *alias* nevek száma: 124, ez szokatlanul magas szám, az *alias* nevek jellegzetességévé teszi ezt a szerkezeti csoportot. (pl.: NOMEN EST OMEN; GYEREKEK, ÉN HOL IS LAKOM?; HOL A NOTESZOM?; MIBEN SEGÍTHETEK?; ÜDVÖZLÖM, MIBEN SEGÍTHETEK?; NEM AZÉRT AKARTAM GYALOG MENNI, MERT RÉSZEG VOLTAM stb.)

4.3. Az *alias* nevek szó- és névalkotási módja

Szóalkotási, illetve, névalkotási módjukban a szleng sajátosságait mutatják. A jelentésbeli névalkotásban a metaforikus és a metonimikus szóalkotás játssza a

legnagyobb szerepet. **Metaforikus** például: HANGYA: a mesefilmbeli hangya virtuális mozgására vonatkozik a metaforikus hasonlat, JANCSI BOHÓC: ennek a játéknak a bolondosságát és a név viselőjének vidámságát jeleníti meg a metafora.

Sokszor **külső hasonlóságra** utal: PÖTTÖM PANNI, ZSEBIBABA (alacsony), TOPMODELL (karcsúság), DÖNGÖLÉPTŰ JETI (járásmód), HIGANY DANCE (a higanyra jellemző halmazállapotot és az anyag rezgő mozgását kapcsolja össze a hallgató mozgásával), PINOKKIO (bábuserű darabos mozgásra utal), BARI (a hallgató haja a bárány göndör szőrére hasonlít), GRÍZARCÚ (pattanásos bőrre utal), ELEMI KOCKA (szögletesre van nyírva a haja), K2 (= kecske 2, a hallgató kecskeszakállára utal), TŰSKEVÁR (hegyesre zselézett hajra utal) stb.

Lelki tulajdonságra utal a metafora: ALBERT (Einsteinről, okosságra utal), CSIRÍZ, MATRICA (a lányok azon lelki tulajdonságára utal, hogy tapadnak a férfiakra), SÁRKÁNY (hangoskodó) stb.

Metonimikus például: FÉKEZETT HABZÁS (a mosószerre vonatkozó tulajdonság, metonimikus kapcsolása a névadás indítékául szolgáló eseményhez, a mosogatáshoz), ZSÍROSKENYÉR HALÁLA (a molett testalkatra utal a metonímia). A hallgató költői tehetségét mutatja a DISZTICHON *alias* név. A hallgatók kedvenc italát jeleníti meg a metonímia: DZSINTONIK, MARTINI, MISS KADARKA, NARANCSKÓLA, WHISKY, TEQUILA stb.

Jellemzőek még az **antonimák**: KÓCOS INDIÁN, SUHANÓ HAJ (mindkettő a kopaszságra utal), SPEEDE GONZALES (eredetileg egy gyors kiséger neve, itt a lustaságot jeleníti meg), RÉVAI NAGY LEXIKON (butaság), NEM FÉLEK AZ OROSLÁN BARLANGJÁBAN (gyávaság), TŰNDÉRSZEMŰ SZÓSZÁTYÁR (csendesség), CSODAKANDÚR, SZEXSZIMBÓLUM (sikertelenség a nőknél).

Az **alaki szóalkotásmóddal** keletkezett *alias* nevek többségében gyakoriak a **képzettársítások**. Például: BIGECSIGA ÉS BATKAMANÓ *alias* nevet viselő hallgató családneve (Csige) egy korábbi rajzfilm címére (Bigacsiga és Batkamanó) emlékeztette a névadókat, MURI (a hallgató családneve Úri, és erről asszociáltak Móricz Zsigmond Úri muri című regényére), HA ÉN TÓZSA VOLNÉK (a hallgató családneve Tózsza, a szó hangzása hasonlít a rózsa szóéhoz, erről egy dalrészlet jutott eszükbe: Ha én rózsa volnék...), KIS NAGY KOVÁCS (a hallgató hivatalos neve Laci Sándor István, mivel a családneve becéző név lehetne, ezért adtak neki „igazi” családneveket háromtagú nevének mindegyik eleméhez). Továbbá ezek körében néhány **szójátékot** is találunk: UNICUM LAUDE (kedvenc itala + tanulmányi eredménye rejlik a névben), KI-WHYS-KI (ki visz ki kérdésre + a Whiskysre utal), KEKSZEPIL (Keksz családnevére + szexepiljére utal).

A szlengnevekhez hasonlóan az *alias* nevekre is jellemző az **összetett jelentés-változás**, mely többlépcsős asszociációkban nyilvánul meg. Pl.: a FRANCIA TANÁRNŐ *alias* nevet viselő lány arról kapta a nevét, hogy oboázik, ám ezt valaki furulyázásként emlegette, de a furulyázás szó a szlengben orális szexuális kielégítés jelentéssel párosul, ennek szinonimája a franciázás, s ebből lett FRANCIA TANÁRNŐ; vagy a BUBORÉK nevet viselő fiú azért kapta a nevét, mert nem ivott alkoholt, csak szénsavas üdítőitalt, mely buborékos; a HALIVÚDMULTISTRESSZ *alias* nevet a hallgató a Hollywood Multiplex mozi iránti rajongásáról kapta, ám túl sokat járt moziba, ami egyesek szerint stresszt okoz. Az

ÖRDÖGŰZŐ PIKKÁSZ nevét a kártya iránti szenvedélyéről kapta, mivel a kártya az ördög bibliája, ezért lett nevének első fele ÖRDÖGŰZŐ. A SCHWARZKOPF *alias név* viselője nevét Saumann családnévéről kapta, ami egyeseket a Shauma samponra emlékeztet, ennek gyártó cége pedig a Schwarzkop

A névalkotó szavak szempontjából az *alias* nevek bázisnyelve a **szleng**, ezen belül is a **közszleng**: PÖTTÖM PANNI, BUZGÓMÓCSING, ZSUGABUBUS, BÖGYÖS, SZÉPFIÚ stb.; és a diákszleng: ÉL-BOY (éltanuló), KILÓNYOLC (kiló = 100, kilónyolc = 108 kg, a hallgató testsúlyára vonatkozik), LAZA (stílus), ARC (nagyképű), SIMÁN (diákszleng szavajárás), IMÁDOM A DEBILEKET (debil = ~~l~~ lond) stb. Táplálkozik a köznyelvi szókincsből is, ám az idetartozó elemek nagy része is azért, hogy *alias név* lesz, rögtön új jelentéssel egészül ki.

Igen jellemző rájuk továbbá az idegen eredetű szavak felhasználás (LOVE STORY; FIRST LADY; PÁTERNOSZTER stb.) és ezek keveredése magyar szavakkal (THE KISS GUMITIGRIS). Az idegen szavak egy része tulajdonnév (RODRIGEZ; LITTLE RICHARD; BATMAN; JAGGER stb.).

5. A történeti *alias* nevek

A történeti nevek közé azok a vulgó és *alias* nevek kerültek, melyek egyetemünk történetének első két nagy időszakából származnak. Egyetemünk történetét három nagy időszakra oszthatjuk: az első 1735-1920-ig tart, ez tulajdonképpen a Selmeci Akadémia megalapításától az Akadémia Sopronba való költözködéséig tart; a második 1920-1948-ig ekkor Sopronban együtt működik a három ősi kar: a Bányamérnöki, Erdőmérnöki, Kohómérnöki kar; a harmadik korszak 1948-tól tart napjainkig, ez a Miskolci Egyetem külön élete a Bányamérnöki és Kohómérnöki karok áthelyezésével kezdődik.

Az történeti névanyag gyűjtését /mint erre már korábban utaltam / 2001 tavaszán végeztem a miskolci Egyetemvárosban található Selmeci Emléklevéltárban. Az 1829-1890 tartó időszakból származó valétakönyveket ún. stammbuchokat és emléklapokat vizsgáltam meg. Az utolsó éves hallgatókat nevezzük valétalóknak, a valétakönyv „olyan emlékkönyv volt, amibe az évfolyamtársak, barátok írtak emléksorokat, készítettek rajzokat. 1850-től az emléksorok bejegyzőinek a sziluettképei is a valétakönyvbe kerültek. A neve mellé mindenkinek oda kellett írnia a vulgóját illetve *alias* nevét és azt, hogy hova való.”⁷ Majd ezt a gyűjtést egészítettem ki a Soproni Levéltárban és Múzeumban. Itt főleg valétaíveket találtam. A valétaívek tulajdonképpen díszes emléklapok voltak, melyet a végzős hallgatóknak készítettek a balekjaik. Ezeket a balekok a nyakukba akasztva körbehordták Selmecen, és aláírták a Firmájuk legjobb barátaival. A ballagó hallgatók, pedig ezeket a valétaíveket vitték magukkal emlékül tanulmányaik befejezése után az Akadémiáról.

A vizsgált források időrendi sorrendben a következők:

1. Emlékalbum /1829/ (tulajdonosa ismeretlen)
2. Szaitz János emléklapjai / 1831- 1843/ (Szaitz János 1831-1835 tanul a Selmeci Akadémián, 1840-1843 tanársegéd)

3. Glück Auf! /1853-1853/ (Valétakönyv. A Glück Auf! a bányamérnöki hallgatók köszöntése volt, /ma ez Jó Szerencsét! / és ez szerepelt a könyv első oldalán is)
4. Kuntz Emil Schemnitz /1855/ (Kuntz Emil az Akadémia hallgatója volt az 1850-es években, nevével több valétakönyvben is találkozhatunk, ez a valétakönyv a sajátja volt)
5. Valétakönyv /1852/ (tulajdonosa ismeretlen)
6. Valétakönyv /1854/ (tulajdonosa ismeretlen, és nem találtam benne használható névanyagot)
7. Valétakönyv / 1862-1864/ (a tulajdonosa ismeretlen, és az évszámok nem pontosak, ugyanis a benne található anyag dátumai 1854-1858-ig terjednek, de ragszkodtam ehhez a címhez, hiszen így kereshető ki a levéltárban)
8. Valétaív /1881/
9. Valétaív /1880 körül / (a valétaíven nem volt feltüntetve az évszám, de a hallgatók neveiből /hiszen egy-egy hallgató neve több valétaíven is szerepel / az következtethető ki, hogy az 1880-as években készülhetett)
10. Valétaív /1886-1889/
11. Töredék /1890/ (a tulajdonosa ismeretlen, és csak a valétakönyv néhány lapja maradt meg)
12. Tomka Jenő emlékkönyv /1890/ (Tomka Jenő az Akadémia hallgatója volt az 1890-es években)
13. Bruchner Nándor emlékiratai illusztrációs kötetének néhány lapja (csak néhány lapja maradt ránk az 1890-es évekből)
14. A mi nótáink /1931/ (az 1931-ben készült daloskönyv / melyben azokat a selmeci és soproni nótákat gyűjtötték össze, melyeket szakestélyeken mai is éneklünk / első lapján találtam két nevet)
15. Valétaív /1983/ (ez a valétaív azért kerülhetett bele a történeti adattárba, mert egy 40 éves valétálás évfordulóján készült, tehát a rajta szereplő hallgatók 1943-ban valétáltak, ez pedig még bele fér az általam megszabott 1948-ig terjedő intervallumba)

A valétakönyveket és valétaíveket a hallgatók kézzel írták, ezek sokszor rendkívül nehezen olvashatóak voltak. A nevek betűhív lejegyzésére törekedtem, azokat a részeket, melyekben bizonytalan voltam, aláhúzással jelöltem. Összesen 337 nevet találtam, a könnyebb áttekinthetőség érdekében adattárba foglaltam.

5.1. A névadás külső körülményei

A selmeci diákhagyományok kialakulása az 1820-as évekre tehető. A diákság közösségi életében fontos szerepe volt a társasági összejöveteleknek. Szabályaik kialakításához a korabeli céhek által tartott ún. lakomák szolgáltak például. Ezekre az összejövetelekre csak azok mehettek, akik tagjai voltak a "legények közösségének". " A legények közösségébe való felvétel külön szertartáshoz volt kötve... A keresztelendőnek bekötötték a szemét , borral és vízzel töltött poharak közül kellett választania , lába alatt vízesteknőt himbálva kellett különböző kérdésekre felelnie. Ha a válaszait elfogadták, úgy a keresztyszülőnek

felkért két öreglegény vízzel leöntötte, és átlökte az eléje tett teknőn. Mindennek eredményeként a jelöltből “társposharas legény” lett, és keresztlevelet kapott.”⁸ Ezt azért tartottam fontosnak idézni, mert talán közelebb visz bennünket, hogyan válhatott a vulgó és alias neves elnevezés egy speciális diáknév fajtává.

5.2. A névanyag vizsgálata

A 337 név közül 33 alias nevet és 304 vulgót találtam. Vajon mi lehet az oka annak, hogy ekkora a különbség? Itt szeretnék kitérni a vulgó és az alias név közötti különbség vizsgálatára is. Azt már a korábban is ismertettem, hogy jelenleg a hagyományok szerint a vulgót azok az elsőéves hallgatók kapják, akik részt vesznek a balek-oktatáson, és sikeresen teszik le a balekvizsgát. A vulgót egészen harmadéves korukig használják, amikor a firmaavató szakestélyen megkapják a “nemesebb” alias nevet és a hátralévő időben már ezen szólítják őket.

Mivel az oktatás hivatalos nyelve a Selmeci Akadémián a német nyelv volt, a valétakönyvekben legtöbbször német szöveg környezetben találtam meg a vulgót és az alias neveket. De a Selmeci Akadémia Európa-szerte híres volt, így más országokból is jártak ide diákok, ezért fontosnak tartottam a szöveggörnyezetbeli megoszlás vizsgálatát / ezt a vizsgálatot csak azokon a neveken végeztem el, amelyeket a valétakönyvekben találtam, összesen 212 név /. Ennek a vizsgálatnak az eredménye:

német nyelvű szöveggörnyezet: 153

magyar nyelvű szöveggörnyezet:42

szláv nyelvű szöveggörnyezet: 4

olasz nyelvű szöveggörnyezet:2

latin nyelvű szöveggörnyezet:1

kép:6

nem tudtam megállapítani a szöveggörnyezetet: 1

Tehát a névanyag 72.1% -a német nyelvű. Ha ezt a vizsgálatot lebontanánk a valétakönyvekre külön-külön, akkor azt tapasztalnánk, hogy a magyar szöveggörnyezet számának aránya csak az 1890-ből származó anyagban nő, de ekkor hirtelen 90%-os lesz. Aminek az az oka, hogy az oktatás hivatalos nyelve a magyar lett.

A legnagyobb újdonságnak a történeti névanyagban található két figuratív nevet tartom /**D;Ö**---/ Ilyen jellegű diáknévekkel a mai névanyagban nem találkoztam. Arra egyáltalán nincsen adatom, hogy eredetileg is figuratív volt a név, vagy csak a rövidítés kedvéért használta ilyen formában a hallgató. Szintén újdonságnak tartom azt a névképzési fajtát, amivel ebben az anyagban találkoztam, mégpedig hogy egy német köznevet látnak el szláv nyelvből származó családnévképzővel. Ilyen a WASCHLAPSKY vulgó, ahol le tudjuk választani a -SKY családnévképzőt, a waschlappen mosórongyot jelentő szótöről.

Ha megvizsgáljuk ezeknek a vulgó és alias nevek nyelvi alkatát, akkor azt tapasztalhatjuk, hogy korántsem olyan terjedelmesek, mint a mai formái. Négyelemű névből 1-et, háromelemű névből 6-ot találtam, kételeműből 31-et és 297 egyelemű név van, ez a névanyag 90 %-a. Ebből az a következtetés vonható le

hogy a vulgó és alias nevek mai terjedelmességének (ahogy ezt láttuk a mai miskolci anyagban tizenkét elemű nevekkel is találkoztunk) kialakulása valószínűleg későbbre tehető.

A 337 névből 127 névben nem tudtam semmilyen jelentésmagot kikövetkeztetni.

A mai miskolci névanyag vizsgálatának gerincét a nevek névadási indíték szempontjából való elemzése alkotta. A történeti nevekben is megpróbáltam kikövetkeztetni a névadási indítékokat. Erre most csak néhány példát szeretnék kiemelni. **Névasszociáció** névadási indítékot feltételezhetünk a GRF. ROSIN névben, mivel a hallgató családneve Rosinski. Az alias név ennek a rövidített változata, és egyben a családnév jelentéssel bíró magja a rosin 'majsola'. Hasonlóan lehet levezetni a MACCILIAVKI, BALLIGARY, RASKO, ROBO /de ez utóbbi a hallgató Robert keresztnévéből vezethető le /. **Testi tulajdonságra utalhat:** a BLONDE, SCHWARZBART, SCHWARZER, FLOTT; **lelki tulajdonságra utal:** SCHNELL, LUMP SPIESSBÜRGER; **egyéb életkörülményre utalhat:** KÁNTOR; PFARER, SCHULMEISTER.

A mai miskolci nevek és a selmeci nevek közötti legfontosabb különbséget az alias nevek terjedelmében látom, hiszen az szembevető hogy még a mai neveknek csak a 33,6%-a egy elemű, addig a történeti neveknel ez a szám 90%.

6. A mai soproni és miskolci nevek összehasonlítása

A soproni nevek gyűjtésére csak nem rég került sor, ezért részletes feldolgozása még nem történt meg. Néhány feltűnő különbségre szeretnék csak utalni a miskolci névanyaghoz viszonyítva.

Az első különbség a névadásban van, ugyanis a Soproni Egyetemen megváltozott az alias nevek adásának szokása. Ahogy azt már a névadás külső körülményeiről szólva ismertettem, a Miskolci Egyetemen egyszerre kapja meg a hallgató a vulgót és az alias nevet a keresztszüleitől. A névadásban a hallgatónak nincsen beleszólása. Amilyen nevet kapott, olyan nevet kell viselnie az egyetemi évek alatt, függetlenül attól, hogy tetszik-e a hallgatónak, vagy nem.

A Soproni Egyetemen ez csak a vulgóra igaz, ugyanis a balekkeresztelő szakestélyen a hallgató csak egy nevet kap a keresztszülöktől, a vulgóját. Hamadévesen, mikor firmává válnak, egy újabb névadás történik, melyet inkább „névszavazásnak” neveznék. A harmadéves hallgatók névsorát kiteszik a „lila zongora” nevű faliújságra, és inentől kezdve bárki javaslatot írhat a hallgatónak a nevére. Amikor lezárul ez a szavazás a hallgató szabadon dönthet, hogy megtartja-e a vulgóját és tovább használja alias névként, vagy a hivatalos neve mellett szereplő név javaslatok közül választ, vagy kitalál magának egy alias nevet.

A soproni nevek terjedelmét vizsgálva a legszembevetőbb a nevek rövidsége. A neveknek több, mint 90%-a egyelemű és csak elvétve találkoztam két-, háromelemű nevekkel. A soproni nevek alakilag jobban hasonlítanak a történeti nevekhez, mint a miskolci nevek.

A névadási indítékokat vizsgálva, a leggyakoribb névadási indítéknak a névasszociációval keletkezett nevek bizonyultak itt is.

A nevek szintén selmeci jellegét őrzi az is, hogy a soproni alias nevek 90% - szólító- vagy említőnévként a funkcionál. A hallgatókkal beszélgetve arra is fény derült, hogy a hallgatók egymást, szinte csak az alias nevén ismerik, és komoly fejtörést okozott egy-egy hallgatónak a hivatalos nevét felidézniük. De nemcsak a diákokat, hanem a tanárokat is sokszor az alias nevükön szólítják /a tanárok még diák korukban kereszteltek meg /, erre a legjobb példa Molnár László tanár úr, akinek az alias neve: LISZTES, és a diákok, csak úgy ismerik, hogy „Lisztes tanár úr”. Ezzel szemben a miskolci alias neveket csak nagyon ritkán használják említő- vagy szólítónévként.

Ha az adattárban felsorolt 185 alias nevet megvizsgáljuk akkor a következő eredményre juthatunk:

1. A névfajtura vonatkozólag a legfontosabb, hogy csak alias nevekkal találkoztam, ami nem azt jelenti, hogy a soproni hallgatók nem adnak egymásnak vulgó nevet, hanem hogy a különböző egyetemi folyóiratokban /ahonnan a neveket gyűjtöttem/ nem találkoztam alias nevekkal.
2. A nevek terjedelmének tekintetében láthattuk, hogy a nevek 90%-a egyelemű. Ennek egyik okának azt tartom, hogy a soproni diákság körében az alias név egyben szólító- vagy említőnévként funkcionál.
3. A nevek névadási indítékára vonatkozó vizsgálatot nem tudom olyan precízen elvégezni, mint a mai miskolci alias nevek körében, hiszen itt nem kerültem közvetlen kapcsolatban a hallgatókkal, de úgy gondolom, hogy hasonló kategóriák állíthatóak fel.
4. Ezekben az alias neveken is felfedezhetőek a szlengnevek jellegzetességei pl. a helyesírásbeli eltérések: KISCHEMBER; KISCSEKÉSZ; KISEMESE; MAJNEM A LEGSZEBB stb.; az idegen szavak helyesírására vonatkozó eltérések: CSICSCSOLINA; PLÉLY BOLY; CSOCSÓ GÖRL stb.

Vannak tehát hasonlóságok és eltérések, az utóbbiak abból adódhatnak, hogy bármilyen nagy is a két közösség, mégis vannak külön-külön sajátos névadási szokásaik, melyhez a hallgatók igazodnak.

7. Összegzés

Az *alias nevek* az eddigi magyar névtani ragadványnév-kutatásokhoz képest sok újdonságot mutatnak, pl. keletkezésükben, ugyanis a szakirodalomban sehol sem találkoztam még egy olyan ragadványnévtípussal, ahol keresztelkedési ceremóniához kötődne a nevek születése; használatuk ugyan szűkebb körre korlátozódik, hisz csak a selmeci diákhagyományokhoz kapcsolódó programokra jellemző, ám kisebb részük említő-, vagy szólítónévként is funkcionál (pl. a rövidebb *alias nevek*: TŰCSI, OPI, HANGYA, DOKI stb.). Továbbá fontosnak tartom azt is tisztázni, hogy ezeket a neveket a névviselők nem szégyellik, még ha magát az eseményt, amihez kötődik, esetleg kellemetlennek tartják is. Sőt azokat a neveket becsülik a legtöbbre, amelyek tréfásak, kicsit gúnyosak vagy pikánsak.

Az *alias nevek* élete is eltér a többi ragadványnév életétől. Ezek a nevek nem cserélődhetnek le, nem felejtődhetnek el. Akit egyszer megkereszteltek, az élete végéig azt a nevet viseli.

Nyelvtani szerkesztettségükben is eltérnek az eddig ismert ragadványnevektől. Sokkal terjedelmesebbek, nem ritka köztük a nyolc-, kilenc-, tizenkét elemű név

sem, ennek az az oka, hogy rendkívül magas a mondatértékű alias nevek száma. Bár, mint láttuk, ez függ a névadó közösségtől is, és úgy tűnt, hogy a nevek terjedelmessége kifejezetten a miskolci nevekre jellemző.

Szóalkotásmódjukban - mint láttuk - egyértelműen a szlengnevek sajátosságát mutatják, nagyrésztük metaforikus, metonimikus szóalkotással keletkezett és gyakoriak az alaki szóalkotásmódban a képzettársítások. Nyelvtani szerkesztettségükben is megjelennek a szleng sajátosságok.

A névadók célja általában a meghökkentés, vagy ahogy az egyik adatközlő megfogalmazta: „Minél bonyolultabb, minél hosszabb, minél több információt tartalmaz az elnevezetről, olykor minél pikánsabb, annál jobb!”

Azt azonban midenképpen be kell látnunk, hogy az eddigi iskolai ragadványnév kutatással szemben, a főiskolások és egyetemisták körében végzett névtani kutatás szükséges, hiszen nagyon sok újdonsággal szolgált, hiszen egy kétszáz éve élő, és a mai napig működő névadási szokás és ezzel együtt egy óriási feldolgozásra váró névanyag került kutatásom középpontjába.

A feldolgozás során sok újabb kérdés merült fel, melyekre még nem találtam meg a megfelelő válaszokat, így újabb célokat jelöltem ki: többek között a Sopronban gyűjtött mai alias nevek részletes vizsgálatát, illetve a történeti névanyag további bővítését. De úgy gondolom, hogy így is sikerült betekintést nyernünk ebbe az egyedülálló névanyagba és névadási szokásba.

FELHASZNÁLT IRODALOM

BACHÁT László (1971), *Hivatalos névből alakult ragadványnevek az iskolában*. MNy. 67: 439-449.

(1972) *A lelki tulajdonságokra utaló iskolai ragadványnevek*. Nyr. 96: 16-20.

(1974) *Az iskolai ragadványnevek alaki és jelentéstani problémái*. Irodalom és nyelvtudomány. AAPNY. 101-111.

A ragadványnevek néhány problémája. Nytud.Ért. 70: 130-134.

Dr BAKÓ-CSICSAY-Dr HILLER-Dr SZILAS-Dr VARGA-Dr ZSÁMBOKY (szerk.)

(1985), *Vivat Academia. Az országos magyar bányászati és kohászati egyesület és az országos erdészeti egyesület emlékkönyve*. Bp.

BERÉNYI Zsuzsanna Ágnes. *Az iskolai ragadványnevek élete*. Nytud. Ért. 83: 98-104.

(1972) *Az iskolai ragadványnevek gyűjtése*. Nyr. 96: 414-419.

BURA László: *Tanári ragadványnevek Szatmárnémeti középiskoláiban*. NÉ 21: 266-9.

B. GERGELY Piroska (1977), *A kalotaszegi magyar ragadványnevek rendszere*. Bukarest

GUTTMAN Miklós (1973), *Ragadványnevek az általános iskola felső tagozatos tanulójának köréből*. Nyr. 97: 55-61.

GYÖRKÖSY Alajos (1982), *Latin-magyar szótár*. Bp.

HALÁSZ Előd (1989), *Német-magyar kéziszótár*. Bp.

JELISZTRATOV, Vlagyimir (1998), *Szleng és kultúra*. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debrecen

J. SOLTÉSZ Katalin (1979), *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Akadémiai Kiadó. Bp.

- KARACS Zsigmond: *Két nemzedék osztálynévsorai ragadványnevekkel*. NÉ 7. 93-5.
- KIS Tamás (1996), *Személynevek a szlengben*. MNyj. XXXIII. 93-104.
- (1997) *A csoportnevek*. MNyTK 209. 207-214.
- KISVÁRDAI Károly (1974), *Adalékok az iskolai ragadványnevek kutatásához*. Nyr. 98. 277-282.
- KOVÁCSNÉ József Magda: *Diákragadványnevek a kolozsvári Brassai Sámuel Elméleti Líceumban*. MNyTK 209. 214-221.
- MIZSER Lajos (1971), *A diáknevekről*. Nyr. 95.
- (1973) *Katonai ragadványnevek*. MNy. 69: 69-75.
- (1987) *A ragadványnevek típusai az újabb kutatások tükrében*. Irodalom és nyelvtudomány AAPNY 139-144.
- Adalékok a diáknévkutatáshoz*. Nyr. 96. 419-422.
- A diáknevek életéről*. NÉ 7. 91-2.
- SZILÁGYI Ferenc (1973), *Adatok és szempontok a diáknevek vizsgálatához*. Nyr. 97: 51-5.
- TÓTH László (1998), *Középiskolai tanárok említőnevei 1996-ban*. NÉ 20: 64-73.
- TÖLGYESSY Zsuzsanna (1993), *Ragadványnévadás a családban és az iskolában*. Nyr. 117: 340-2.
- VÖRÖSMARTY Mihály (1843), *Német-magyar zsebszótár*.

JEGYZETEK

¹ Az *alias* név helyesírását tekintve megoszlanak a vélemények. Az egyik felfogás szerint külön kell írni, mivel a szó első eleme latin eredetű, és a kifejezést csak egy szűk réteg, a miskolci egyetemisták használják. A másik felfogás szerint egybe kell írni, mivel ez a selmeci diákhagyományokhoz kapcsolódik, és speciális jelentése van. Én az első felfogást követve külön írom.

² Mivel az első TDK dolgozatom vizsgálatának gerincét a névadási indíték vizsgálata adta ezért ennek csak az eredményeit használom fel, és az adattárban teszek erre vonatkozó utalást.

³ A Dicső Firmát, a Firmát és a Veteránt a hagyományok szerint a nekik kijáró tisztelet miatt kell nagy kezdőbetűvel írni, ezért ragaszkodtam én is hozzá.

⁴ Bacchus: a szőlő, a bor, a szüret és az ezekkel járó jókedv, mámor istene

⁵ Ceres: a Föld áldásainak (árpa, szőlő stb.) istennője

⁶ Veteránnak nevezik a már diplomát szerzett és elballagott hallgatót.

⁷ *Vivát Académia*, Az országos magyar bányászati és kohászati egyesület és az országos erdészeti egyesület emlékkönyve, Budapest, 1985, 241. (a későbbiekben, *Vivát Académia*

⁸ *Vivát Académia*, 233.